

Poznań, 10.08.2020

Sz.P.
Michał Woś
Minister Środowiska

Szanowny Panie Ministrze,

Już wkrótce rozpocznie się sezon polowań na niektóre ptaki wodne – w tym kaczki i łyski. Ponad rok temu Polski Komitet Krajowy Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody (IUCN) zwrócił się do Ministra Środowiska z wnioskiem m.in. o wyłączenie z listy gatunków łownych trzech gatunków kaczek (głowienki *Aythya ferina*, czernicy *Aythya fuligula*, cyraneczki *Anas crecca*) oraz jednego gatunku chruściela (łyski *Fulica atra*). Wniosek opiera się o ekspertyzę ukazującą istotny trend spadkowy populacji tych gatunków oraz wskazującą, że łowiectwo w Polsce jest istotnym czynnikiem, który się do tego przyczynia. Ponownie zwracamy uwagę na tę ekspertyzę, prosimy o jej uważne rozpatrzenie i wnosimy o uwzględnienie opartych na niej postulatów, na czele z pilnym wykreśleniem wspomnianych czterech gatunków ptaków z listy taksonów łownych.

Mimo upływu ponad roku Polski Komitet Krajowy IUCN nie doczekał się żadnej oficjalnej odpowiedzi na wspomniany wyżej wniosek z ekspertyzą¹. Niedawno nieformalnie dowiedzieliśmy się, że w gmachu Ministerstwa powstały jednak dwa dokumenty, które się do niego merytorycznie odnoszą:

- Opinia Komisji ds. Ochrony Zwierząt Państwowej Rady Ochrony Przyrody nr PROP/KZ/8/2019 z dnia 15 sierpnia 2019 r.
- „Stanowisko Ministerstwa Środowiska” – dokument bez daty i podpisu, wysłany do niektórych mediów między 16 a 23 sierpnia 2019.

KOZ PROP stwierdziła, że ekspertyza IUCN „jest merytorycznie istotnym dokumentem wskazującym na problem użytkowania łowieckiego kilku gatunków kaczek i łyski. Gatunków należących do grupy fauny wodno-błotnej, której populacje zmniejszają się nie tylko w Polsce ale także w całej Europie.” Nie podważyła także żadnego z przedstawionych w niej faktów i zgodziła się z częścią wniosków. Negatywny stosunek do jednego z 8 postulatów oparła o trzy argumenty, powtórzone następnie w Stanowisku MŚ.

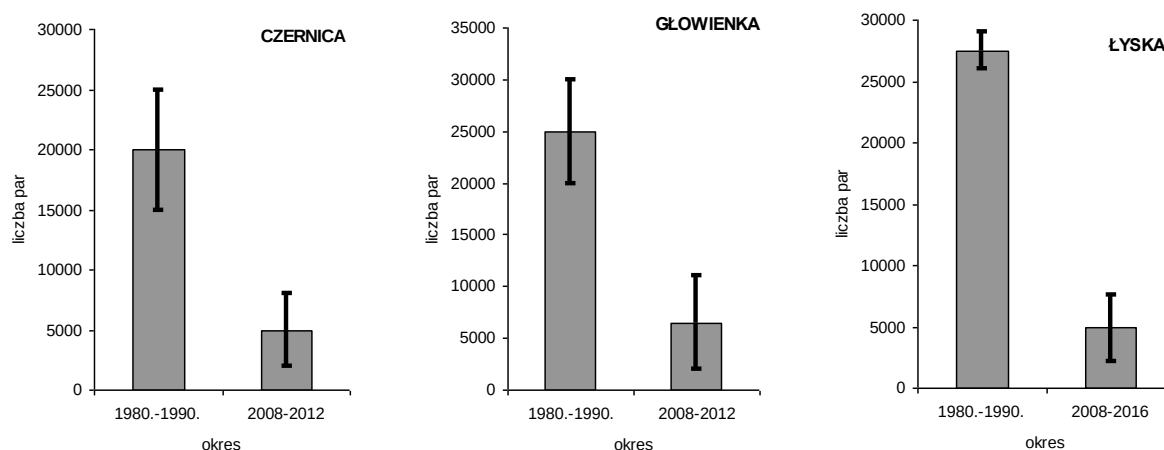
1. Brak aktualnych badań naukowych dotyczących trendów wielkości populacji łownych gatunków kaczek i wpływu pozyskania na stan i wielkość populacji oraz obecność innych czynników powodujących spadek liczebności gatunków łownych (np. zmiany siedliskowe, presja drapieżników).

W rzeczywistości trendy liczebności ptaków, w tym gatunków łownych, są w Polsce dobrze rozpoznane, głównie za sprawą prowadzonego od 2006 r. programu Monitoring Ptaków Polski, zlecanego przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska (Chylarecki i in. 2018) oraz szczegółowych badań prowadzonych w całych regionach ornitologicznych lub mniejszych obszarach mających kluczowe znaczenie dla ptaków wodnych w Polsce (np. Antczak i Mohr

¹ Głowienka, czernica, cyraneczka, łyska – stan populacji w Polsce i wpływ gospodarki łowieckiej www.iucn.org.pl/images/Publikacje/Eksprtyza-IUCN_wgladowka.pdf.

2006, Brzeziński i in. 2012, Nowakowski i Górski 2009, Osojca 2007, Witkowski i Orłowska 2012, Wylegała i in. 2012, Wylegała 2013, Wylegała i in. 2017). W opiniowanej przez KO PROP ekspertyzie szczegółowo wskazano kierunki i skale trendów liczebności omawianych czterech gatunków łownych. W przypadku wszystkich z nich wykazano negatywny trend liczebności zarówno w skali kraju jak i w Europie.

W przypadku czernicy i głowienki w ciągu ostatnich 30 lat liczebności populacji lęgowej w Polsce spadła o około 75%, a w przypadku łyski spadek jest jeszcze większy i sięga 70–90%.

Ryc. 1 Zmiany liczebności czernicy i głowienki w Polsce oraz łyski w Wielkopolsce

Szacuje się, że populacja głowienki w Europie zmniejszyła się w zakresie 30–49% w ciągu 22 lat (trzy pokolenia) (BirdLife 2015). Ze względu na duże spadki, zarówno w populacji lęgowej, jak i zimującej, głowienka została zaklasyfikowana jako gatunek narażony na wyginięcie w skali globalnej i umieszczony na Czerwonej Liście Gatunków Zagrożonych w wysokiej kategorii zagrożenia VU (*vulnerable*) (IUCN 2019). Głowienka jest jednym z czterech lęgowych gatunków ptaków w Polsce (obok orlika grubodziobego, turkawki i wodniczki) uznanych za zagrożone wyginięciem w skali globalnej.

Lęgowa europejska populacja czernicy została oceniona jako stabilna, ale już populacja zimująca wykazuje silny trend spadkowy, szczególnie w ciągu ostatniej dekady (BirdLife 2015, Wetlands International 2017, 2018).

W przypadku cyraneczki spadek liczebności w Polsce i Europie jest słabiej rozpoznany ze względu na skryty tryb życia (Tomiałojć i Stawarczyk 2003), ale na głównych lęgowiskach w Rosji i Finlandii gromadzących większość populacji gatunek ten zmniejszył liczebność o około 20–30% w ciągu ostatnich 30 lat (BirdLife 2015, Pöysä i in. 2013).

Trend populacji łyski zimującej w Europie w skali długoterminowej (po 1988 r.) zostały oceniony jako umiarkowanie rosnący, ale w skali krótkoterminowej (po 2003 r.) jako silnie spadający (Nagy i in. 2014). Także trend populacji lęgowej w Europie został oceniony jako spadkowy (BirdLife 2015).

W ekspertyzie IUCN Polska wyraźnie wskazano, że łowiectwo nie jest głównym zagrożeniem dla tych czterech łownych gatunków ptaków, co nie oznacza, że skoro jest tylko jednym z kilku ważnych czynników zmniejszających przeżywalność ptaków, należy uznać, że jest ono nieistotne. Już sam fakt długotrwałego spadku liczebności przy braku jakichkolwiek przesłanek gospodarczych za redukcją ich liczebności jest argumentem za wyłączeniem ich

z listy gatunków łownych. Gatunki, których liczebność populacji wykazuje istotny trend spadkowy nie powinny być przedmiotem pozyskania łowieckiego, nawet jeśli polowania nie są głównym czynnikiem odpowiadającym za taki stan rzeczy.

Komisja PROP nie podważyła żadnego z powyższych faktów, a jedynie stwierdziła: „Mając na względzie złożoność problemu oraz brak kompleksowych danych z terenu Polski zasadnym wydaje się przeprowadzenie kompleksowych badań naukowych w przedmiotowym zakresie oraz na ich podstawie podejmowanie działań mających na celu zmiany legislacyjne”. Nie wskazała jednak – jakich danych brakuje i jakie badania należy podjąć. Nic nam także nie wiadomo, by w oparciu o tę opinię podjęto jakiegokolwiek dodatkowe programy badawcze. Gdyby nawet przyjąć, że niedostatki wiedzy rzeczywiście nie pozwalają na jednoznaczne wskazanie, że polowania mają znaczący wpływ na obserwowane spadki liczebności tych gatunków ptaków, to reakcją nie może być unikanie decyzji w oparciu o brak prób uzupełnienia zidentyfikowanych luk w wiedzy. W takim wypadku należałoby zastosować zasadę ostrożności i zawiesić polowania do czasu, aż wyniki podjętych badań dadzą bardziej jednoznaczne odpowiedzi.

2. Polskie populacje tych czterech gatunków stanowią niewielką część populacji europejskich. „Działania w tym względzie tylko w Polsce nie mają wpływu ani na stan ich populacji w Polsce, ani też w Europie. W tym kierunku powinny działać zarówno organizacje pozarządowe jak i agendy środowiskowe poszczególnych państw Europy”.

Fakt, że krajowe populacje są niewielkie w stosunku do populacji europejskiej nie może być usprawiedliwieniem do prowadzenia polowań, zwłaszcza że wszystkie wymienione w ekspertyzie IUCN gatunki wykazują trend spadkowy nie tylko w Polsce, ale i innych krajach. PKK IUCN nie ma nic przeciwko, by polskie Ministerstwo Środowiska starało się także doprowadzić do ograniczenia lub zaprzestania polowań na te gatunki w całej Unii Europejskiej. Zapewniamy, że organizacje przyrodnicze w poszczególnych krajach UE zajmują się działaniami na rzecz ochrony najbardziej zagrożonych gatunków ptaków w skali tych państw, a organizacje międzynarodowe – jak IUCN – także w skali europejskiej czy globalnej. Jednak zgodnie z przepisami UE (np. art. 7 ust. 1 i 4 dyrektywy ptasiej) to indywidualnie każde państwo członkowskie ma przy korzystaniu z prawa do polowania na niektóre gatunki ptaków dbać o ich skuteczną ochronę².

W ekspertyzie PKK IUCN wskazano, że istnieje duże prawdopodobieństwo, iż w Polsce w przypadku głowniki i czernicy presji łowieckiej poddawane są w dużej mierze populacje lokalne. W przypadku głowniki skala pozyskania w stosunku do wielkości populacji krajowej (porównywane są najbliższe dostępne okresy – ocena populacji lęgowej z lat 2011–2017 i pozyskanie z lat 2015 i 2018) wynosi średnio około 40% (23–127%). W przypadku czernicy wartości ta wynosi średnio 50% (31–126%).

3. Udział innych niż krzyżówka kaczek stanowi zaledwie około 11,4% pozyskanych ptaków z tej grupy, a wielkość pozyskania maleje.

Argument ten nie ma znaczenia merytorycznego. Porównanie z pozyskaniem kaczek krzyżówek nie opisuje wspomnianej wyżej skali pozyskania poszczególnych gatunków w stosunku do wielkości ich populacji. Z kolei spadek pozyskania łownych gatunków ptaków

² Zgodnie z art. 7 ust. 1 i 4 dyrektywy ptasiej UE państwa członkowskie mają obowiązek zapewnić, że polowania na gatunki łowne nie zagrażają wysiłkom podejmowanym w celu ich ochrony, a praktyka łowiecka jest zgodna z zasadami rozsądnego wykorzystywania i ekologicznie zrównoważonej kontroli gatunków danego ptactwa i przyczynia się do zachowania populacji tych gatunków na poziomie, który odpowiada wymogom ekologicznym, naukowym i kulturowym.

niekoniecznie musi wiązać się z malejącą presją łowiecką, lecz może raczej odzwierciedlać postępujący spadek liczebności i mniejszą dostępność w trakcie polowań.

Podkreślamy, że utrzymywanie polowań na zanikające w oczach gatunki, które nie powodują żadnych szkód, jest sprzeczne z art. 4 polskiego Prawa łowieckiego, art. 7 dyrektywy ptasiej UE oraz art. II ust. 2 podpisanej przez Polskę Konwencji o ochronie wędrownych gatunków dzikich zwierząt. Apelujemy więc do Pana Ministra o poważne potraktowanie naszego wniosku. Nasz apel o uwzględnienie i wprowadzenia zmian prawnych dotyczy nie tylko wniosku o wstrzymanie polowań na cztery gatunki ptaków wodnych, ale i uwzględnienia pozostałych siedmiu postulatów zawartych w załączonym stanowisku PKK IUCN

Z poważaniem,

dr inż. Andrzej Kepel
przewodniczący PKK IUCN

Cytowana literatura

- Antczak J., Mohr A. (red). 2006. Ptaki lęgowe terenów chronionych i wartych ochrony w środkowej części Pomorza. Słupsk
- BirdLife International. 2015. European Red List of Birds. Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg: Dostęp: datazone.birdlife.org/info/euroredlist.
- Brzeziński M., Natorff M., Zalewski A., Żmihorski M. 2012. Numerical and behavioral responses of waterfowl to the invasive American mink: A conservation paradox. *Biol. Conserv.*, 147: 68-78
- Chylarecki P., Chodkiewicz T., Neubauer G., Sikora A., Meissner W., Woźniak B., Wylegała P., Ławicki Ł., Marchowski D., Betleja J., Bzoma S., Cenian Z., Górski A., Korniluk M., Mocarska J., Ochocińska D., Rubacha S., Wieloch M., Zielińska M., Zieliński P., Kuczyński L. 2018. Trendy liczebności ptaków w Polsce. GIOŚ, Warszawa.
- Ławicki Ł., Parchowski D., Mrągowski W., Niedźwiecki S., Kaliciuk., Smietana P., Wysocki D. 2017. Awifauna Międzyodrza w latach 1994-2006. *Notatki Ornitologiczne* 48: 38-54
- Nowakowski J., Górski A. 2009. Awifauna lęgowa Narwiańskiego Parku Narodowego – stan i zmiany. *Not. Orn.* 50: 97–110
- Osojca G. 2007. Zmiany liczebności awifauny lęgowej Rezerwatu Biosfery „Jezioro Łuknajno” w latach 1982–2002. *Not. Orn.* 46: 77–88.
- Tomiałojć L., Stawarczyk T. 2003. Awifauna Polski: rozmieszczenie, liczebność i zmiany. PTPN „proNatura”, Wrocław.
- Wetlands International. 2017. Flyway trend analyses based on data from the African-Eurasian Waterbird Census from the period of 1967–2015. Wetlands International, The Netherlands: 14 ss. <http://iwc.wetlands.org/static/files/0-IWC-trendanalysis-report-2017-final.pdf>.
- Wetlands International. 2018. Waterbird population estimates. <http://wpe.wetlands.org>.
- Witkowski J., Orłowska B. 2012. Zmiany ilościowe w awifaunie stawów milickich w okresie 1995–2010. *Ornis Polonica* 53: 1–22.
- Wylegała P. 2013. Awifauna lęgowa pradolinowego odcinka doliny Noteci – stan aktualny oraz zmiany liczebności. *Ptaki Wielkop.*, 2: 3–17.
- Wylegała P., Batycki A., Kuczyński L., 2017. Stan lęgowej populacji oraz zmiany liczebności łyski *Fulica atra* i perkoza dwuczubego *Podiceps cristatus* w Wielkopolsce. *Ptaki Wielkopolski* 2017, 5: 16–27.
- Wylegała P., Krąkowski B., Cierplikowski D., Batycki A. 2012. Zmiany liczebności lęgowych ptaków wodno-błotnych w Nadgoplu w latach 1988–2011. *Ornis Pol.* 53: 50–63.